

Harry Potter.

Kahvaltı Kulübü.

KÜTÜPHANELİ FİLMLER

CELİL CİVAN

A

MERİKAN sinemasında sık sık kütüphane sahnesi görmek mümkün. Sinema tarihinin en ünlü filmi *Yurttaş Kane*'den (1941)

Tiffany'de Kahvaltı'ya (1961), *Harry Potter* serisinden *Yıldızlararası*'nda (2014) kadar yüzlerce filmde kütüphaneler, hiç değilse kitaplıklar farklı biçimlerde beyaz perdeye yansır. Korku filminde katil kurbanını kütüphanede yakalar, polisiye filmde dedektif kütüphanede araştırma yapar, aşk filminde iki sevgili kütüphanede göz göze gelir.

Kütüphaneler görsel olarak işlev gördüğü gibi aslında alttan alta mesaj da verir: burası bilginin ve hafızanın yeridir. Dolayısıyla Batılı sinemada kütüphaneye Batının bilgili, okumuş, entelektüel olduğunu gösterir. Dünyanın bilgisi onların elindedir.

Dahası filmlerin kahramanlarının yarattığı imaj bir kültürel göstergedir. Amerikalı kütüphaneye gider, kitap okur, bilgilerini görkemli yapılarda saklar.

Elbette bu iddialar gerçek değil ama kırk yıldır imajlar çağında yaşıyoruz. Sinema da yüzyıldan fazla bir zamandır hayatımızda önemli bir yer tutuyor. Dolayısıyla herhangi bir kültüre, toplu-

ma veya ülkeye dair fikrimizin çoğunu görüntülerle oluşturuyoruz. Bunların büyük bir kısmı da sinemadan kaynaklanıyor.

Hollywood sinemasında kütüphanenin geçtiği filmlerden bazılarını ele aldık. Diğer yandan da yerli sinemamızda kütüphanenin yer aldığı filmler bir elin parmaklarını geçmiyor.

KAHVALTI KULÜBÜ

80'lerin efsane öğrenci filmlerinden *Kahvaltı Kulübü* (1985) birbirinden farklı beş öğrencinin bir cumartesi okulda geçirdikleri günü anlatır. Kuşkusuz hiçbir öğrenci hafta sonunu okulda geçirmek istemez. Filmimizin kahramanları da cezalı oldukları için okuldadır zaten. Ceza çektikleri yere okulun kütüphanesidir. Dahası o gün kendileri hakkında bir kompozisyon yazmaları gerekmektedir. Popüler öğrenciden inek olana, serseriden işe yaramaz görülene beş ayrı karakter o gün kütüphane atmosferinde aslında birbirlerinden çok da farklı olmadıklarını keşfederler. Ergenlik, gençlik ve arkadaşlık hakkındaki en güzel filmlerden biri olan *Kahvaltı Kulübü*'nde kütüphane bir ceza mekanı olarak kullanılsa da gitgide karakterlerin arkadaş olduğu bir yer haline gelir.

HAYALET AVCILARI

Korku, gerilim filmleri kütüphaneleri özellikle kullanır. Kütüphanelerin sessiz ve ıssız oluşu korkunç sahnelerin çekimi için ideal mekanlardır. Hayaletler gibi korku temasını kullanan komedisi de sağlam olan 1984 yapımı *Hayalet Avcıları*'nın en ünlü sahnesi herhalde kütüphane sahnesidir. Bu sahne Los Angeles Merkez Kütüphanesinde çekilmiştir ama filmin hikayesine göre burası New York Halk Kütüphanesidir. Kahramanlar, avcılığa başlamadan önce ilk hayaleti burada görürler. Dahası bu sahnede filmin en önemli terimlerinden "ektoplazma"yı da öğreniriz. Kütüphanede gürültü yaptıkları için hayaletin işaret parmağını burnuna dayayıp sessiz olmalarını istemesi, Bill Murray'ın gamsız karakteri Peter'in "Merhaba, ben Peter, nerelisin, yani aslen nerelisin?" sorusu da *Hayalet Avcıları* filminin ikonik sahneleridir.

ESARETİN BEDELİ

Ünlü sinema sitesi imdb.com'a göre en iyi 250 filmde oluşan listenin başında *Esaretin Bedeli* vardır ve yıllardır da birinciliğini kimseye kaptırmaz. Dünyanın en iyi filmi midir, tartışılır ama asla kötü bir film değildir. Hemen herkesin iyi bir film diyebileceği birçok

Esaretin Bedeli.

Vizontele Tuuba.

unsuru taşır *Esaretin Bedeli*: senaryosu, oyunculukları çok sağlamdır. Uyarlandığı eserin altında Stephen King'in imzası vardır. Yönetmenliği de artık 2000'den sonra göremediğimiz, 80'ler ve 90'larda kalan görkemli anlatıcılığa sahiptir. Dahası filmdeki hapisane kütüphanesi önemli bir yerdir. Andy'nin özgürlüğüne giden adımı atmasına kütüphane sebep olur. Andy kütüphane sayesinde dış dünyayla irtibat kurar, üstelik kütüphanenin geliştirilmesini de sağlar.

YEDİ

Bizde neden seri katil yok sorusunu sıkça duyarız. Elbette bunun sosyolojik açıklaması vardır ama neden seri katilimiz olmasını isteriz sorusunu da sormadan edemiyor insan. Şaka bir yana, seri katiller, polisiye ve kriminal zekanın tarihsel, kültürel ve toplumsal açıklamaları var. Hâlâ şehirleşemediğimiz gibi olumsuz bir yanı da öne çıkarabiliriz, hâlâ birbirimize yabancılaşmadığımız gibi olumlu bir yanı da vurgulayabiliriz.

Hollywood'un en iyi seri katil filmlerinden *Yedi*'nin (1995) iki kahramanı yaşlı Somerset ve genç Mills, sadece iki nesli değil iki farklı yaklaşımı da gösterir. Katilin yedi ölümcül günaha göre cinayetleri işlediğini fark eden Somerset günahların izini aramak üzere kütüphaneye gider ve John Milton'u, Dante'yi okur. Heyecanlı dedektif Mills ise bunları anlamaz ve Somerset'e çaktırmadan kitapların özetini alır. Filmin bütünü enfes sekanslara sahipken elbette kütüphane sahnesi de Bach'ın müziği eşliğinde seyirciyi etkiler.

JOHN WICK: PARABELLUM

Bir insanı kitapla dövebilir misiniz? Elbette cahil birini kitaplardan öğrendiğiniz bilgilerle dövmek mümkün. Ama

John Wick bunu kelimenin düz anlamıyla yapıyor. Seri boyunca farklı araç, gereçle insanları dövebilen Wick, serinin şimdilik üçüncü bölümü *John Wick: Parabellum*'un (2019) başında New York Halk Kütüphanesinde kendisini öldürmek isteyen düşmanı ile dövüşüyor. Wick'in düşmanının bir insan azmanı olması da rastlantı olmasa gerek. Bu sahne kutsal kitaplardaki Hz. Davut ve Calut'un dövüşünü hatırlatıyor. Wick düşmanını basbayağı kitapla yere serer. Elbette kütüphanede olduğu için olabildiğince sessiz bir biçimde!

YERLİ FİMLERDE KÜTÜPHANE

Türk sinemasında yabancı filmlerdeki gibi kütüphane sahnesine rastlanmıyor maalesef. Bunun kitap ve kütüphanelerle ilgilenmediğimiz kanıtı olarak değerlendirebiliriz. Ama diğer yandan sinemacıların kütüphane odaklı filmler çekmediklerinin de göstergesi. En son dijital platformda yayınlanan polisiye temalı *Alef* dizisi bile bir iki kez kitaba atıf yapmakla yetinir. Dahası dizideki kütüphane sahnesi kütüphane görevlisinin ilgisizliğini veya tuhaflığını göstermekle kalır. Belki de en iyi kütüphane sahneleri arasında Nuri Bilge Ceylan'ın *Kış Uykusu*'nda (2014) Aydın'ın Necla'yla, Hamdi'yle, Suavi'yle konuştuğu sahneler sayılabilir. Burada da kütüphanenin özel bir işlevi yoktur, sadece Aydın'ın çalışma ortamını yansıtır.

PRENSESİN UYKUSU

Çağan Irmak imzalı film, Beyazıt Kütüphanesinde çalışan Aziz'in hikayesini anlatır. Saf ve iyiliksever biri olan Aziz'in hayatı aynı apartmana taşınan kuaför Seçil ve kızı Gizem'le birlikte değişmeye başlar. Gizem'in derin ve uzun bir uykuya dalmasıyla hikâyeye fantastik

unsurlar katılır. Film boyunca kütüphaneye bir iki yerde görünür, bir sahnede de Aziz kendisini bir masal kahramanı gibi İskenderiye veya Babil kütüphanesi gibi bir yerde çalışırken görür. Bunun dışında Aziz'in işi onun naifliğini ve hayalperestliğini vurgular. Etrafındaki uyanık kahramanlarla tezat oluştururken Aziz, Genco Erkal'ın oynadığı Kahraman gibi hayatın kıyısında yer alır. Bir anlamda hayatın acımasızlığının karşısında kütüphanecinin, kitap meraklısının duyarlılığı ve hayalciliği vurgulanır.

VİZONTELE TUUBA

2001'de seyirciyle buluşan *Vizontele* 1974'te Van'ın Gevaş ilçesine televizyonun gelmesini anlatıyordu. Film şehirden uzakta yaşayan halkın televizyonla tanışmasını işlerken bunun sinemaya etkisini de yansıtıyordu. Televizyonun gelişimi birlikte pür dikkat dinlenen haberler ilçe sakinlerinin hayatını doğrudan etkilemeye de başlamıştı. 6 yıl sonrasını anlatan *Vizontele Tuuba* (2004) ilçeye sürülen bir bürokratin kütüphaneye kurmasını anlatır. Yıl 1980, darbe öncesidir ve ilçede farklı siyasi görüşler çatışır. Sol görüşleri yüzünden sürülen Güner burada bir kütüphane kurmaya karar verir. Çeşitli zorluklardan sonra tamamlanan kütüphanenin açılış sahnesi traji-komiktir. Zira belediye başkanı başta olmak üzere herkes kütüphaneye şöyle bir göz attıktan sonra çekip gider. Dahası bütün ilçe halkı belediye başkanının raftan seçip alarak incelediği kitabı tek tek alıp inceler ve yerine koyar. Film halkın kitap okuyup cehaletten kurtulacağını, aydınlanacağını düşünen Türk aydınının dramını esprili bir biçimde ele alır. █